

**MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASALARIDA IQTISODIY TARBIYA
BERISHDA SHARQ MUTAFAKKIRLARI FIKRLARIDAN
FOYDALANISH XUSUSIYATLARI**

Abdullayeva Maryambibi Jumaniyazovna

Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika instituti

Maktabgacha ta'lim kafedrası o'qituvchisi

Dadaboyev Isabek Jonibek o'g'li

Ismatullayeva Nilufar Izzatilla qizi

Maktabgacha ta'lim 1 kurs 20/1guruh talabalari

***Rezyume:** Maqolada maktabgacha ta'lim muassasalarida iqtisodiy tarbiya berishda sharq mutafakkirlari fikrlaridan foydalanish ahamiyati yoritilgan.*

***Tayanch so'zlar:** iqtisod, tarbiya, ta'lim, bolalar, vatanparvar, tabiat, maktabgacha ta'lim muassasa, mutafakkirlar.*

Kattalarga hurmat ila munosabatda bo'lish tarixga bo'lgan hurmat, ehtimomning bir qirrasidir. Unut bo'lgan tariximizni tiklash, payhon bo'lgan zaminimizni poklash, kelajak avlodga ajdodlarimizdan qolgan merosimizni esonomon yetkazish - har bir insonning, vatanparvar, xalqparvar, tarixparvar insonlarning ham qarz, ham farzidir.

Vatan tuyg'usi kichkina odam ko'z o'ngida ko'rayotgan narsadan qoyil qolishidan, uni hayratlantiradigan va qalbida aks-sado beradigan narsalardan boshlanadi.

Kattalarning vazifasi - bola oladigan ko'plab taassurotlardan unga eng tushunarli bo'lganlarini: eng yaqin kishilari, jonajon o'lka tabiati va hayvonot dunyosi, kishilarning xalq farovonligi, vatanning gullab-yashnashi yo'lidagi mehnati, o'r-toqlik, o'zaro yordam va boshqalarni tanlab berishdan iboratdir.

Xo'sh, maktabgacha tarbiya yoshidagi bolaning tushunchasiga nima ko'proq mos keladi va nima uni qiziqtirishi va hayajonlantirishi mumkin?

Dastavval, bu u tugʻilgan va yashayotgan joylardir. Jonajon ona tabiat vatanga muhabbatni tarbiyalashning kuchli omillaridan hisoblanadi. Uning goʻzalligi bilan zavqlanish, tabiat dunyosiga ehtiyotkorona munosabatda boʻlishdan, inson mehnatining tabiatdagi oʻzgartiruvchilik rolini tushunishigacha - bularning hammasi jonajon oʻlkaga muhabbatni shakllantirishning manbalaridir. Bolalikda jonajon tabiat haqida hosil qilingan yorqin taassurotlar inson xotirasida bir umrga saqlanib qoladi, chunki uning obrazlarida vatan oʻz ifodasini topgan boʻladi. Odam vatanga boʻlgan muhabbatini oʻzi tugʻilgan va oʻsgan oilasi, bolalar bogʻchasi va maktabi, bolalar bilan oʻynagan oʻyinlari va joylari bilan bogʻlaydi.

Vatanga muhabbatni tarbiyalash. Vatanga muhabbat eng chuqur ijtimoiy hislardan biridir. Bizning davlatimizda Vatanga muhabbat hissi baynalmilalchilik hissi bilan uygʻunlashib ketadi. Vatanga muhabbat hissi maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarda kattalar tomonidan bolalarning ruhiy taraqqiyotini va ular tafakkurining aniq va obrazlilikini eʼtiborga olgan holda maʼlum izchillik bilan tarbiyalab boriladi. Shuning uchun bu yoshdagi bolalarda vatanga muhabbat hissini ularga yaqin va tanish boʻlgan aniq faktlar, yorqin misollar orqali tarbiyalab boriladi. Tarbiyachilar bolalarda oʻz oilasiga, uyiga, bolalar bogʻchasiga va bolalarni oʻrab turgan tevarak-atrofga mehr-muhabbatni va ularga sodiq boʻlishni tarbiyalayotib, eng muhim ijtimoiy his boʻlgan vatanga muhabbatni tarbiyalab boradi.

Maktabgacha yoshidagi bolalar tevarak-atrofdagi voqea, hodisalarning faqat tashqi belgilarini anglab oladilar. Ular Hayit, Navroʻz bayramini hamma kishilar shodiyonalik, bilan kutib olishlarini koʻradilar, bundan juda zavqlanadilar, ammo buning saboblari, natijalari bilan qiziqmaydilar. Masalan:

Mehnat kilsang, koʻksing togʻ,
Hurmat qilsang, diling bogʻ.
Mehnatli non - shakar, Mehnatsiz
non - zahar.

Mehnat baxt keltirar. Mehnat
qilib topganing, Qandu asal
totganing.

Bu maqollar orqali dono xalqimiz mehnatni ulug'laydi uning samarasi haqida fikr yuritadi. O'zbek bolalar yozuvchi va shoirlari ham kattalar mehnatning mazmunini yoritib berganlar.

Yuqorida aytganlarimizdan ko'rinib turibdiki, mehnat har qanday moddiy va ma'naviy boyliklarning asosiy manbal shu bilan birga shaxsni har tomonlama kamol toptirishnin; muhim vositasidir. Mehnat jarayonida insoniy hislatlarnin faol namoyon bo'lishi uchun eng qulay sharoitlar yaratadi va har bir kishida ma'naviy qoniqish hosil qiladi.

Har bir bola maktabgacha tarbiya yoshidan boshlab mehnatga ishtirok etishi zarur. Bolalar bog'chasida, oilada bajariladigan uncha murakkab bo'lmagan har bir topshiriq o'king kundalik vazifasiga aylanishi kerak.

Bola mehnatning ahamiyati va mohiyatini tushunib yetishl uchun pedagog kattalarning mehnati, bolalarning o'zlari bajaradigan mehnat turlarini kuzatyash yuzasidan ekskursiyalar uyushtiradi.

Bolalar quruvchilarning mehnatini kuzatishyapti, deylik. Qurilish maydonchasiga katta-katta bloklar keltirilib, ular ko'tarma kran bilan tushiriladi. Keyin bolalar g'isht teruvchilar, duradgorlar, suvoqchilar, tom yopuvchilar, bo'yoqchilar mehnatini kuzatadilar.

Bolalarning qurilish bilan tanishish davomida bilib olgan barcha tasavvur va tushunchalari, ularning ko'zi oldida ajoyib bino bunyod etgan kishilar mehnatining go'zalligi namoyon bo'ladi.

Mana, tarbiyachi bolalar diqqatini chinni buyumlarga gul sotuvchi kishilar mehnatiga jalb etadi.

Tarbiyachi bolalarga jonajon shahar, qishloqdagi eng chi-royli ko'chalarni, maydonlarni, binolarni, bog'larni ko'rsatadi. Ko'chalar, maydonlar, xiyobonlarning nomi shahar yoki qishloqning tarjimai holini, xalqning

o‘tmishini anglati-shini tushuntiradi. Bu nomlar buyuk olimlar, sarkardalar, yozuvchilar, xalq e’zozlagan boshqa kishilar sharafiga qo‘yilganini tushuntiradi.

Pedagog kichik guruhdan boshlab bolalarda jonajon o‘lka tabiatiga muhabbat uyg‘otishi, uning go‘zalligini his etish qobiliyatini tarbiyalashi, uning boyliklarini saqlash va ko‘paytirish istagini uyg‘otib borishi lozim. Buning uchun u bolalar bilan bog‘larga, polizga, issiqxonalarga, paxta dalasiga, gulzorga, daryoga, pillaxonalarga, tovuqxona, fermalarga sayr-ekskursiyalar uyushtiradi.

U o‘zbek va boshqa millat yozuvchi-shoirlarining tabiat haqidagi she’r va qo‘shiqlaridan, buyuk rassomlarning rasmlaridan foydalanadi. Tarbiyachi bolalarni jumhuriyatimizning boshqa nohiya va qishloqlari, shaharlari, undagi ijtimoiy hayot bilan tanishtiradi. Bolalar kitob, hikoya, kinofilmlardan bepoyon vatanimiz xalqlari, ularning hayoti va mehnati, o‘lkamiz boyliklari to‘g‘risida tasavvurga ega bo‘ladilar.

Tarbiyachi «Vatan», «Bizning shahar», «O‘zbekistonning poytaxti-Toshkent», «Qishlog‘imizning eng yaxshi kishilari», «Shahrimizning eng yaxshi kishilari» va shunga o‘xshash mavzular bo‘yicha kitob va rasmlar tanlaydi, turli albomlar, papkalar tayyorlab, bolalar bilan olib boradigan ta’lim-tarbiyaviy ishida foydalanadi.

ADABIYOTLAR:

1. Danilov M.A. K voprosu o metodax obucheniya v sovetskoy shkole. – Sovetskaya pedagogika, 2005, №10.
2. Raykov B.Ye. Obshaya metodika yestestvoznaniya. – M., 2011.
3. Kupisevich Ch. Osnovi obshey didaktiki. M., 2012.
4. <https://doi.org/10.37547/tajssei/Volume02Issue12-17>
5. Yusupov O.N. Cognitive semantics in context. Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe 7 (2), 84-87.
6. Юсупов О.Н. Ўзбек адабиётининг инглиз тилидаги таржималарининг лингвокогнитив тадқиқи. Сўз санъати халқаро журнали. 3 сон, 3 жилд. Б.102-105.

7. Юсупов О.Н. О'zbek poeziya namunalari tarjimasining ingliz tilidagi interpretatsiyasi. Тошкент давлат педагогика университети илмий ахборатлари. 3 жилд, 19 сон, - ТДПУ, 2019. Б.146-150.
8. Юсупов О.Н. Анализ проблемы стиля в художественном переводе. The Way of Science, 94. 2014.
9. Юсупов О.Н. Бадиий матнинг лингвокогнитив хусусиятлари. Тошкент давлат педагогика университети илмий ахборатлари, 1 (10), 35 - 37. 2017.
10. Юсупов О.Н. Специфика художественного перевода. Наука и Мир 2 (3), 170 - 172. 2014.
11. О.Н. Юсупов. Pride of Uzbek nation. The Way of Science 9 (31), 80-81
12. О.Н. Юсупов. Чет тили дарсларида таржима муқобиллигини яратиш асосида тилни ривожлантириш. Тил ва адабиёт таълими 2 (2), 96-99
13. О.Н. Юсупов. Стилистика. I том, Ташкент, ТДПУ, 2017. 320 стр.
14. О.Н. Юсупов. Лексикология. I том, Ташкент, ТДПУ, 2017. 344 стр.
15. O.Yusupov, I.Mirzaeva, A.Mukhamedaminov, D.Shigabutdinova, S.Nazarov, U.Muradov, T.Toshpulatov, Sh.Fayziev, Sh.Fayziev. Phraseological Units with Colour Designation Component as a Means of Reflecting the Self-Consciousness of the English People. LINGUISTICA ANTVERPIENSIA, 2021. P. 719-731
16. Yusupov O.N. Subtleties Of Literary Translation. İlköğretim Online (IOO) - Elementary Education Online 4 (4), 1987-1991